

Лавринович Лілія Богданівна,

кандидат філологічних наук, доцент кафедри документознавства та інформаційної діяльності Луцького інституту розвитку людини університету “Україна”

КОНЦЕПЦІЯ ТА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ “ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ” (З ДОСВІДУ ВИКЛАДАННЯ)

У статті йдеться про основні засади формування та структуру курсу “Інформаційно-аналітична діяльність” для студентів спеціальності “Документознавство та інформаційна діяльність”.

The article is about formation and structure of educational course “Informational analytic activity” for students of Document and Informational activity Department.

Загальновідомо, що в сучасному динамічному світі управління (зокрема, і в сфері державної влади) витрачають від 50 до 90% робочого часу на комунікації, а також на процеси, пов’язані з обробкою інформації. Перехід до інформаційного суспільства викликає потребу підготовки відповідних спеціалістів. Це, насамперед, стосується студентів, які навчаються за спеціальністю “Документознавство та інформаційна діяльність”. Основна мета їх підготовки – вироблення вміння орієнтуватися в загалі інформаційних проблем та процесів, здійснювати аналіз інформаційних потоків, готувати якісні інформаційні продукти тощо.

Один із курсів, який передбачений навчальним планом цієї спеціальності та належить до професійно орієнтованих дисциплін, – “Інформаційно-аналітична діяльність”. Одразу слід зазначити, що курс має міждисциплінарний характер, оскільки сфера використання інформаційної аналітики надзвичайно широка. За визначенням, запропонованим Г. Сілковою, інформаційно-аналітична діяльність (ІАД) – це особливий напрям інформаційної діяльності, пов’язаний з виявленням, опрацюванням, збереженням та поширенням інформації переважно у сфері управлінської, політичної та економічної діяльності [10,

с. 15-16]. Звичайно, лише цими галузями ІАД не обмежується. Можливості її використання в сучасному інформаційному просторі безмежні, і це повинні усвідомлювати фахівці в галузі документознавства та інформаційної діяльності.

Ряд українських дослідників, звертаючись до проблем ІАД, зосереджували увагу на питаннях як теоретичного, так і практичного характеру (реферування та ІАД [12], ІАД у структурі інформаційних ресурсів [9], інформаційна підтримка прийняття рішень [4], ІАД в соціально-політичних дослідженнях [3, 5] та ін.

З навчальною метою студенти послуговуються рядом підручників та посібників із суміжних галузей – насамперед, інформаційного менеджменту [Див. , зокрема: 1, 2, 7, 8 та ін.]. Проте досі ще не маємо видань універсального характеру, які б задовольнили потреби навчального процесу і запропонували цілісний погляд на ІАД (російський підручник І. Н. Кузнецова “Учебник по информационно-аналитической работе. Информация – сбор, защита, анализ”, виданий в Москві 2001р. [Див. : 6], видається нам таким, що потребує доопрацювання і більш цілісного, всеохоплюючого підходу до навчальних тем курсу. Окрім того, подеколи автор у викладі дещо звужує об’єкт дослідження, зосереджуючи увагу на ІАД лише у сфері наукових досліджень.

Як нова дисципліна у системі підготовки фахівця в галузі документознавства та інформаційної діяльності, інформаційно-аналітична діяльність вимагає осмислення та обґрунтування на різних рівнях. Основні принципи, методи та прийоми викладання, тематичний аналіз, міждисциплінарні зв’язки – коло питань, які ще потребують свого вирішення.

Наше завдання – запропонувати концепцію навчального курсу, структурну модель його побудови, що могла би стати підґрунтям для створення майбутнього підручника.

Інформаційна аналітика в сучасному світі – найнеобхідніший елемент діяльності фахівця в будь-якій сфері суспільно-економічного життя. Проте її специфіка полягає в тому, що вона великою мірою залежить від базових закономірностей розвитку тієї чи іншої галузі [11]. Фахівець у галузі документознавства та інформаційної діяльності повинен уміти орієнтуватися в широкому комплексі проблем, знаходити нестандартні їх рішення, базуючись на міждисциплінарному підході. А отже, при вивченні дисципліни повинні враховуватися досягнення цілої системи навчальних курсів.

У цій системі можемо виділити, як мінімум, три блоки. Перший серед них – гуманітарний. Перелік дисциплін тут великий

та строкатий: соціологія (коло спільних тем – інформаційна соціологія, соціологія громадської думки, соціологія політики, соціологія управління тощо); політологія (суміжні проблеми – інформаційне середовище та технології влади, політичне консультування, маніпулятивні технології тощо); правознавство (законодавча база інформаційно-аналітичної діяльності); психологія (інформаційно-психологічний вплив, психологічні передумови маніпулятивних ігор, інформаційно-психологічна безпека особи тощо); ряд професійно орієнтованих дисциплін: паблік рилейшнз, експертні оцінки достовірності інформації, теорія мовленнєвих комунікацій тощо.

У межах цього блоку, на нашу думку, слід звертати увагу на такі теми, як аналіз основних проблем інформаційного суспільства в контексті глобалізаційних викликів доби; державне регулювання процесу інформатизації; основи інформаційного права; аналіз інформаційних ресурсів держави, інформаційно-аналітичне забезпечення системи макрорегуляції соціальних процесів на рівні населеного пункту, регіону, держави. Сучасний інформаційний простір вимагає від фахівця в галузі інформаційно-аналітичної діяльності й досконалого знання методів інформаційно-психологічного впливу на аудиторію через засоби масової комунікації та методів психологічного захисту і протидії таким впливам. Ще однією темою, яка потребує принаймні оглядового висвітлення, є лінгвокомунікативні та соціолінгвістичні аспекти ІАД (теорія тексту, типи та форми аналітичних дискурсів, їхні формальні та змістові складові, комунікативні моделі поведінки різних соціальних груп, поняття про лінгвістичну експертизу текстів тощо).

Наступний блок пов’язаний з інформаційно-аналітичним забезпеченням управлінської діяльності в органах державної влади та місцевого самоврядування, в неурядових організаціях, у бізнесі тощо. Коло суміжних дисциплін окреслюється принаймні так: інформаційне забезпечення менеджменту, бізнес-консалтинг, економіка та організація інформаційного бізнесу, маркетинг інформаційних продуктів та послуг.

У межах блоку розглядаються інформаційні процеси та структури, які забезпечують функціонування управління, бізнесу та науково-виробничої діяльності. Це, зокрема, інформаційні ресурси, їх облік та класифікація, особливості інформаційних потреб, категорії споживачів інформації, проектування асортименту інформаційно-аналітичних продуктів та послуг, їх маркетинг, організація обслуговування тощо. Особливу увагу при вивченні

тем цього блоку варто звернути на феномен масової аналітики (здійснюється характеристика типів та властивостей аудиторії, принципів рецепції інформації, каналів розповсюдження, номенклатури інформаційно-аналітичних продуктів та послуг та ін.).

Третій блок – сукупність дисциплін, пов'язаних із застосуванням інформаційних технологій у прикладних дослідженнях та аналітичній діяльності: інформаційні системи й технології, медіа-навігація та пошукові засоби в Інтернет, системи підтримки прийняття рішень та ін.

Навчальні теми, які стають об'єктом розгляду в цьому блоці, – це, насамперед, моделі Web-простору, пошукові системи в Інтернет, основні алгоритми пошуку, інформаційно-пошукові мови, новинарні інформаційні потоки в Інтернет, інтеграція контенту, кластерний та контент-аналіз в інформаційному пошуку, а також різновиди та використання інтелектуальних інформаційних систем.

Відповідно до такого позиціонування, можна структурувати перелік основних тем курсу та загалом вивчення дисципліни.

Проте критеріїв структурування багато. Окрім запропонованого, тематичного, зосередимо увагу на ще одному – операційному. Цей критерій пов'язаний із структуруванням засобів та прийомів інформаційно-аналітичної діяльності. Тут виділимо інформаційну та аналітичну роботу.

Інформаційна робота – це послідовна сукупність операцій (реєстрація, передача, нагромадження, зберігання, обробка тощо), яка дозволяє швидко знайти в повному обсязі потрібні відомості, затребувані конкретними споживачами. Аналітична робота – сукупність розумових операцій, здійснюваних у певній послідовності з використанням аналітичних засобів, що приводять до досягнення мети дослідження. Коли інформаційна робота – діяльність “методична”, то аналітична робота – складова креативу. Тому тематична диспозиція тут інша.

Інформаційна “складова” курсу пов'язана з такими дисциплінами, як статистика, кібернетика, документно-інформаційне забезпечення управління, теорія масової комунікації тощо. Аналітична “складова” ІАД суміжна з теорією пізнання, логікою, прогностикою та ін. Як у першому, так і в другому випадку зосереджуємо увагу на типології методів та технологій аналітичної обробки інформації – відповідно до методологій названих дисциплін. Базові інформаційно-аналітичні технології, які стають об'єктом дослідження, – методи збору та обробки інформації, фіксації даних, інтерпретація і форми представлення даних, ін-

формаційна діагностика, інформаційне моделювання, інформаційне прогнозування, інформаційна експертиза, інформаційний моніторинг. Тут-таки розглядаються типові моделі аналітичних текстів та технологія їх підготовки.

У межах курсу передбачені практичні та лабораторні заняття. На практичних заняттях студенти засвоюють процес організації ІАД (різновиди, споживацьке призначення та технологію підготовки інформаційно-аналітичних продуктів та послуг), досліджують інформаційно-аналітичну інфраструктуру України та інших держав, організаційно-правовий статус інформаційно-аналітичних служб і под. На лабораторних заняттях студенти здобувають уміння та навички аналізу інформаційних потоків крізь призму здобутих під час вивчення теоретичного курсу знань. Вони вирішують чітко або слабо структуровані завдання, використовуючи для цього оптимальні методи та засоби.

Вважаємо за доцільне поєднувати запропоновані та інші варіанти тематичних диспозицій при вивченні курсу “Інформаційно-аналітична діяльність” (зрозуміло, викладена модель не претендує на вичерпність). Такий підхід дає можливість більш повно використовувати міждисциплінарні зв’язки, ті знання, які студенти отримали при вивченні інших курсів. Рівень знань студентів великою мірою залежить від чіткості структурування курсу та від умілого апелювання викладачем до знань, набутих студентами при вивченні інших навчальних дисциплін. На посиленні міждисциплінарних зв’язків варто зосереджувати більшу увагу, оскільки в межах одного курсу неможливо розглянути весь спектр проблем, пов’язаних з таким багатогранним комплексом, як інформаційно-аналітична діяльність.

Список використаних джерел та літератури:

Баронін А. С. Аналіз і прогноз у політиці та бізнесі: Курс лекцій / А. С. Баронін. – К.: Вид. ПАЛИВОДА А. В., 2005. – 128 с.

Василенко В. А. Теорія і практика розробки управлінських рішень: Навч. посіб. / В. А. Василенко. – К.: ЦУЛ, 2002. – 420 с.

Георгіца А. Парламентські служби забезпечення діяльності представницького органу: Зарубіжний досвід / А. Георгіца // Наук. вісн. Чернів. ун-ту: Серія “Правознавство”. – 1996. – Вип. 1. – С. 257-264.

Додонов О. Г. Інформаційно-аналітична підтримка прийняття управлінських рішень / О. Г. Додонов, В. Г. Путятін, В. О. Валетчик // Реєстрація, зберігання і обробка даних. – 2005. – Т. 7. – №2. – С. 77-93.

Косолапов В. Л. Інформаційно-аналітичні та експертні техно-

логії у соціально-політичних дослідженнях / В. Л. Косолапов // Науково-технічна інформація. – 2002. – №3. – С. 36-40.

Кузнецов И. Н. Учебник по информационно-аналитической работе. Информация – сбор, защита, анализ / И. Н. Кузнецов. – М. : ООО Изд. Яуза, 2001. – 320 с.

Кулицький С. П. Основи організації інформаційної діяльності у сфері управління: Навч. посіб. / С. П. Кулицький. – К. : МАУП, 2002. – 224 с.

Матвієнко О. В. Основи інформаційного менеджменту: Навч. посіб. / О. В. Матвієнко. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 128 с.

Сілкова Г. Інформаційно-аналітичні дослідження в структурі інформаційних ресурсів / Г. Сілкова // Вісн. Кн. палати. – 2001. – № 2. – С. 14-15.

Сілкова Г. Інформаційно-аналітична діяльність як напрям інформаційної діяльності / Г. Сілкова // Вісн. Кн. палати. – 1999. – № 3. – С. 15-16.

Сляднева Н. Информационно-аналитическая деятельность: проблемы и перспективы: [Электронный ресурс] / Н. Сляднева // Режим доступа: <http://abfarida.narod.ru/sladneva.htm>.

Сорока М. Б. Національна система реферування української наукової літератури / НАН України, Нац. б-ка України імені В. І. Вернадського / М. Б. Сорока. – К. : НБУВ, 2002. – 209 с.

Ступак В. Науково-аналітична діяльність у галузі суспільних наук в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку / В. Ступак // Вісн. Кн. палати. – 2000. – №1. – С. 21-24.